SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLVII (41)
Štev. (No.) 35

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
15. septembra 1988

Konstrukt - danes in včeraj

Slovenci smo dobili novo besedo — **konstrukt.** Ni sicer težko razumljiva, a ima celo vrsto notranjih globokih pomenov. Najprej bi lahko dejali, da pomeni neko zgradbo, nekaj izgrajenega, pravilno sestavljenega. A po zadnjih izkušnjah slovenskega naroda s političnimi procesi časnikarjev Mladine se je tega pojma oprijel še slab prizvok, sluz goljufije, navideznosti in zlonamernosti.

Dejansko pomeni sedaj ta beseda dejstvo, da lahko partija izvede neko svojo voljo, tako da umetno zgradi celo stavbo zakonske in sodnijske farse, obsodi obtožence že prej po potrebi in volji partije, neglede na to, kaj je v resnici bilo, kaj je sodba pokazala in kaj ljudstvo misli.

Današnji konstrukt o sodbi Janše in tovarišev je kot tak znan po vsej Sloveniji, med vsemi rojaki po svetu in tudi po mednarodnih občilih. Vsi smo istega mnenja o njem.

A imeli smo še druge konstrukte v zgodovini vladanja komunistične partije v Jugoslaviji. Sedaj se tudi že priznavajo dachauski procesi pred 40 leti kot konstrukt, kjer so izgubili življenje ali prostost mnogi partijci. Ta proces še do sedaj ni obnovljen in nepristransko razsojen, ne ve se točno, zakaj je sploh bil, kdo ga je konstruiral in kdo je odgovoren zanj. Bil je gotovo najlepši zgled stalinističnih procesov, saj se je Jugoslavija trudila, potem ko jo je Stalin vrgel iz svoje družbe, da bi dokazala, da je bolj stalinistična kot Stalin sam.

Pa imamo še druge konstrukte: O enem se danes sicer bolj malo govori in piše, a se prebujajo glasovi. To je bil Nagodetov proces, v katerem je bil obsojen tudi Ljubo Sirc. Oni so poskušali po revoluciji ustvariti neke vrste demokratsko opozicijo novemu režimu, a jih je ta takoj pomedel z vso krutostjo. Sedaj že vstajajo glasovi — glej Mladino ali Katedro — da je treba pravično obnoviti ta proces.

Naj naštejemo nekaj zadnjih: proces proti Blažiču in Miklavčiču zaradi „verbalnega" ali bolje „miselnega" privatnega delikta.

Proces proti Teliču, ko so izbrskali vrsto lažnih prič, da so ga lahko obsodili po tolikih letih begunstva.

Procesi proti slovenskim škofom: Proti Rožmanu, ki mu niso mogli očitati drugega kot idejno nasprotstvo, vse pismene razbremenilne dokaze o takoimenovanem sodelovanju z okupatorjem pa so zahtevali od škofije in nikoli vrnili. Proti nadškofu Pogačniku, ki je bil med vojno bolj politično zadržan; proti škofu Leniču, ki so ga leta preganjali po ječah. Pa proti duhovnikom, ki so trumoma stali pred takimi stalinističnimi sodišči — za primer samo berimo, kaj se je dogajalo Sodji po pričevanju knjige Pred vrati pekla. Poznamo usodo župnika Jarca — smrt! In to leta 1949!

Poznamo sojenje generalu Rupniku, Hacinu, Peterlinu in drugim častnikom slovenskega domobranstva, protirevolucionarjem, ki so zato morali pasti. In z njimi sodbe vrsti politikov, od katerih so nekateri sodelovali z OF: Snoju, pa Kreku, Remcu, Staretu, kolonam domobrancem in vaškim županom. Samo zato, ker so bili idejni nasprotniki.

Obsodili so na smrt kulturnike: Velikonjo, in na molk celo generacijo.

Spomnimo se na zloglasne „kočevske procese" po padcu Turjaka, ko so „zakonito" obsodili nekaj vaških stražarjev na smrt, drugih stotino pa pobili brez debate.

In takih čudnih procesov za zaprtimi vrati, brez publike in zagovornika je bilo med revolucijo veliko.

Partija je obsodila ali bolje določila za smrt vsakega, za katerega so mislili, da jim je na poti. Obsodila ga je partija, ubijali so mladi Skojevci, drugi člani OF kot Kocbek pa so lahko samo kimali z glavo in si skušali opravičiti vest.

Tako je bil „obsojen" Natlačen. O njegovi „sodbi" se ne ve nič, samo to, da ga je obsodila komunistična partija, enako kakor je obsodila Janšo in druge. Konstrukt!

In še in še bi lahko naštevali, kako je režim z umetnimi konstrukti „legalno" in „zakonito" pobijal, mučil in zapiral svoje nasprotnike.

Tudi mi smo za to, da se izkaže pravica v sodbi proti Janši in tovarišem.

A zahtevamo tudi, da se izkaže pravica — prepričani smo, da se bo tako izkazala tudi nedolžnost — vsem obsojenim na političnih procesih, javnih, tajnih, privatnih in organiziranim, vsem tisočem, ki so bili tako odstranjeni, zaprti ali ubiti, ker so bili nasprotniki režima in pristaši demokracije, katere se je režim bal tako pred desetletji kot danes.

Tine Debeljak ml.

ZAKAJ NISEM VOLIL JANEZA STANOVNIKA

Janeza Stanovnika nisem volil v predsedstvo Socialistične republike Slovenije zato, ker bi na tistem mestu, katero s svojo reprezentančnostjo nekako simbolizira narodno ime, rad videl sedeti človeka, ki je karakter, po slovensko značaj.

Janez Stanovnik je šel v partizane kot krščanski socialist (Edvard Kocbek se je bil njegovega pristopa h Krščansko socialističnemu klubu ZARJA posebno razveselil, češ da so tako krščanski socialisti, ki so bili v glavnem kulturniki, dobili tudi sposobnega politika). Toda v dolenjski partizanski republiki je Stanovnik kaj kmalu zavrgel svoje krščanstvo, pustil Kocbeka in se oportunistično preselil v Partijo. Partija ga je za to nagradila, najprej z mestom tajnika Edvarda Kardelja, potem pa z vrsto odgovornih mest v tujini: zvestoba brez madeža!

Tega ne pišem iz kakšnega odpora do Janeza Stanovnika, ki mi utegne biti s svojimi izjemnimi brki in izjemnim temperamentom celo simpatičen, priznavam mu politično sposobnost in, če smem verjeti TV, tudi precejšnjo mero slovenske zavesti.

Samo za to gre, da na Slovenskem ne bomo pripisovali kakšnega veličinskega profila ljudem, ki ga dejansko nimajo.

Janez Stanovnik se je odpovedal svojemu krščanstvu v času, ko so bili krščanski socialisti, ki se svojemu nazoru niso hoteli odpovedati, ne samo osumljeni in odrinjeni, ampak mnogi tudi likvidirani. To se je zgodilo celo kakšnemu partizanskemu komandantu, ki je hotel ostati kristjan. Naj omenim samo en primer iz Dobrniča pri Trebnjem. Da ne bom niti govoril o tem, kaj je UDBA počenjala s krščanskimi socialisti, ki so hoteli ostati zvesti svojemu krščanstvu, v prvih povojnih letih...

Namesto takšne zvestobe je Janez Stanovnik izbral kariero. Zame pa je zvestoba iznad vsakršne kariere, in sicer zvestoba ne samo narodu, če si Slovenec, ampak veri, če si kristjan.

Zato Janeza Stanovnika nisem volil.

B. Ž.

Mladika, Trst, št. 4, 1988

Mogoče ne veste, da...

— da je četrtina vse slovenske kulturne dediščine v lasti cerkvene skupnosti in da je bilo v zadnjih 5 letih obnovljenih 247 cerkva in zgrajenih 13 novih...

MLADIKA, Trst, št. 7

Kakšno ustavo potrebujemo?!.

Sekcija Marksističnega centra CK ZK Slovenije za politični sistem je 12. maja 1988 organizirala širšo razpravo o Tezah za ustavo republike Slovenije, ki sta jih pripravila DSP in SSD (Društvo slovenskih pisateljev in Slovensko sociološko društvo).

V imenu SSD je Gradivo za slovensko ustavo podal dr. Peter Jambrek, za DSP pa Tone Peršak. Sledilo je petnajst diskutantov, povzetek in sklepno besedo pa je pod naslovom „To ni alternativni dokument" izrekel dr. Ciril Ribičič. Sodbo in obsodbo, vsebino in oceno!

Peter Jambrek je odgovarjal na očitke, zakaj Teze za Gradivo za slovensko ustavo niso sprejemljive (najbrž bere Svobodno Slovenijo, ker je navedel skoraj isto kot ona!), ker v njih ni izraza socializma, samoupravljanja, Zveza komunistov, Jugoslavije, partije ipd. Pravzaprav je Teze že pral pred CK ZK Slovenije, tako da so ostale tako oprane, da jih po pranju komaj še spoznamo. Vsaj po našem razumevanju in kljub našem pričakovanju.

Pravi da ni socializma, partije in samoupravljanja, ker tretjina Tez dovolj natančno opredeljuje temeljne človekove pravice in svoboščine; kakor da bi se hoteli sestavljalci izogniti samo izrazov, ali pa jih zamenjati z drugimi, vsebina pa ostane. Pač da imajo ti izrazi preveč močan ideološki naboj.

V Tezah ni Zveze komunistov; le zakaj naj bi bila, če je pa že v Temeljnih načelih zadosti utemeljena in poleg tega še natančno opredeljena njena vloga. In po navodilih Zveznega sveta naj bi se ne dotikali teh Temeljnih načel. Zraven tega je šlo pa za ustavne spremembe federacije, ne pa za slovensko ustavo!

Samoupravljanje je po njegovem omenjeno v Tezah, le razumeli ga niso; samoupravljanje = temeljne pravice in svoboščine + samostojnost ustrezne življenjske ali delovne skupnosti + rezidualni faktor. Tako bo!

Teze še niso dograjene — še je veliko nedorečenega, odprtega. A se bodo dogradile, zamašile razpoke, ki že nastajajo, vsak dan pridejo na svetlo novi izsledki socioloških razprav, mi pa ZK bi radi res jasno, vsem razumljivo ustavo za pluralistično družbo.

Tudi dr. Ciril Ribičič se je od Tez odmaknil, češ da zaradi pomanjkanja teh izrazov še ni rečeno, da samoupravnega socializma, federativne ureditve, družbene lastnine, vodilne vloge ZK v bodoče ne bo. To da so samo grobi očitki!

Se je Tone Peršak kaj bolje odrezal s Slovenijo kot državo? Brez dvoma, čeprav je književnik. Slovenski književniki so že od nekdaj imeli boljši posluh za narodno in prav pri ustavnih spremembah in pri novi slovenski ustavi gre predvsem za obrambo narodnih interesov. Vsekakor so dosti prej kot politiki in družboslovci spoznali škodo, ki bi nastala z večjim centralizmom in unitarizmom, o gospodarski škodi, povzročeni republiki Sloveniji pa tožijo že leta in leta, čeprav ni to njih delo. Zanje gre predvsem proces demokratizacije preveč počasi, država-partija sta preveč zraščeni, monistični politični sistem jih ne zadovoljuje. Narodno in državno suverenost vidijo tudi oni samo na papirju. Zaenkrat samo poudarjajo možnost samoodločbe, odcepitve, toda če bi do tega res prišlo, bi se moralo vprašati narod z referendumom, tukaj bi prišla pa v poštev ne samo odcepitev, ampak tudi združitev. S kom?

Nekateri diskutanti so bili za Teze, drugi proti; več proti kot za, vsaj večina je našla v njih pomanjkljivosti. Najmanj kar so jim očitali, je bilo, da v njih ni alternativ, da so pozabili na Jugoslavijo, da ni garancij za svobodo človeka, da bodo povzročile izolacijo Slovenije, da jo hočejo odtrgati od Jugoslavije, da hočejo vpeljati „meščansko" demokracijo, da so zastarele, neaktualne, pomanjkljive, nepopolne, nedovršene, da ne grade na pozicijah NOB, če jim niso celo sovražne, da ne upoštevajo realnosti, da so ideologizirane ipd.

Svobodna Slovenija je dosti pisala o Tezah h Gradivu za ustavo republike Slovenije. Seveda jih je razumela tako kakor njih sestavljalci. Kmalu zatem pa je prišel odgovor na Teze in na razpravo iz Beograda sekciji Marksističnega centra CK ZK Slovenije: zapor za Borštnika, Janša, Tasića, Zavrla. Samo na podlagi suma slovenska policija vdré v privatno stanovanje, vojaško sodišče sodi civilnim osebam, slovenski javni tožilec molči, sodba je v srbohrvaščini v samem središču Slovenije — Ljubljani!

„Odmaknili smo se od pravne države za lep čas," so bile prve besede Janše, ko je bil pogojno spuščen na svobodo. To je dejanskost, popolnost, dovršenost, aktualnost — je pa tudi pljunek vsem Slovencem, razen tistim, ki so pri tem sodelovali.

Knjigo „Kakšno ustavo potrebujemo" je izdala založba Komunist v tisoč izvodih. Ker za naslovom ni ločila, sem postavil vprašaj, stala bi lahko tudi pika, tovariši iz CK pa bi lahko postavili klicaj: Takšne ustave ne potrebujemo!

Tone Brulc

Zakaj se Slovencem boljše godi?..

Poljski Nobelov nagrajenec Czeslaw Milosz je že pred leti v naslednjem kratkem dialogu karakteriziral razvoj komunizma: Po končani drugi svetovni vojni sta se dva ruska vojaka peljala skozi Litvo. „Poglej, poglej, kako s vasi tukaj veliko bolj čiste kot pri nas in polja so tudi bolj urejena in negovana kot pri nas!" pravi prvi. „Kar malo počakaj," mu odvrne drugi, „kmalu bodo tudi tukaj takšna, kakor so pri nas!"

Konec julija je R. St. iz Ljubljane poslal švicarskemu časopisu Neue Züricher Zeitung zemljevid Jugoslavije s Slovenijo in dolg članek, v katerem med drugim tudi piše:

Kmalu po Titovi smrti so Slovenci in njihovo politično vodstvo spoznali, da toliko slavljena in s Kardeljem vpeljana pot v jugoslovanski socializem ne bo ustvarila nobene trajne državnosti. Čeprav so še obdržali stare politične izraze, so vpeljali nove, bolj privlačne oblike gospodarskega delovanja. Poleg tega so si priborili, da se niso več „sramovali" svojih srednjeevropskih življenjskih navad in niso več dopustili, da bi jim še nadalje — sicer neopazno, a vendarle — vsiljevali balkanski način življenja, ki vlada na jugu in vzhodu Jugoslavije. Poleg tega slovensko vodstvo le skuša upoštevati željo slovenskega ljudstva po pravi demokraciji, ki naj nadomesti že toliko let vedno poudarjeno marksistično demokratizacijo. Zato se v zadnjem času zaznava rahel pluralizem v izražanju javnega mnenja in tudi povsem upravičena kritika še vedno obstoječega kulta partizanov. Čeprav so nekateri mlajši avtorji člankov — v želji, da bi prelomili tabuje — v svojem zanosu tu in tam prekoračili začrtane cilje, jim slovenski politiki niso omejili svobode, temveč so o zastavljenih vprašanjih javno razpravljali. Misel, da bi se Jugoslavija razvila iz od vojakov dominirane družbe v civilno državo, je naletela na dober odziv tudi v političnih slovenskih krogih. V Ljubljani si namreč politiki in inteligenti že več ne nasprotujejo, čeprav se ne strinjajo v vseh pogledih. Drugače pa je v drugih predelih Jugoslavije, kjer — razen na Hrvaškem in v prav ozkih plasteh — pa omenjene težnje na splošno niso naletele na zanimanje. Srbski, črnogorski in makedonski tisk piše o neki „kontrarevolucionarni gonji v Sloveniji" in o „posebni vojni proti armadi", ki se vrši v Sloveniji. Pri širokih masah jugoslovanskih narodov je opazna velika zavidljivost proti mali Sloveniji po geslu: „Zakaj naj bi se njim bolje godilo, kakor nam? Zakaj ne morejo biti takšni, kakor smo mi? Zakaj mora zaslužiti šofer v Mariboru dvakrat toliko, kakor šofer v Titogradu?" Izgleda, da je veliko lažje netiti nizke nagone zavisti, kakor pa pojasniti dejstva dejanj, s katerimi se lahko doseže zboljšanje življenjskih pogojev. Čeprav se centralne oblasti niso nikar javno izjavile, je le viden namen, da bi v državi Jugoslaviji izravnali razlike v življenjskem nivoju njenih državljanov. Zato so omejile možnost, da bi se Slovenci še v naprej samostojno gospodarsko razvijali, z raznimi odredbami, kot na primer dolžnost, da pošljejo vse devize, katere so si pridobili z izvozom, v centralo v Beogradu. Na ta način so leta 1986 hitro zavrli naraščajoči razvoj izvoza. Slovence je tudi ogorčila določba, da morajo gospodarsko pomagati manj razvitim krajem na jugu. Javno so protestirali ter zahtevali, da naj se ostali deli Jugoslavije raje pozanimajo, zakaj se v Sloveniji lahko dosežejo boljši uspehi, čeprav leti še vedno niso briljantni, če jih primerjajo s sosednjo Avstrijo in Italijo. Ob obisku Rusa Gorbačova v Sloveniji je neki politik dejal, da je slovenski življenjski standard dvakrat višji kakor v drugih jugoslovanskih republikah in polovico tako visok, kakor v kapitalističnih deželah onstran meje.

Boj Slovencev za civilno družbo ima nacionalno kompetenco, ki pa prav gotovo ni šovinistična. Zaradi svoje zemljepisne lege čutijo potrebo, da morajo imeti isti življenjski ritem kakor njihovi zapadni sosedje. Nejevoljni pa so vedno bolj na politike ostalih predelov Jugoslavije, ki nočejo iskati vzrokov, odkod prihaja neuspeh jugoslovanskega gospodarstva. Najbolj jih pa razburja delovanje novega srbskega vodstva pod Miloševićem, ki išče izhod iz krize v laiser-faire ob istočasnem zatiranju svobodnega mišljenja in izražanja.

Dejanska gonilna sila Slovencev pa leži v ljudstvu samem, ki teži po višjih gospodarskih uspehih ter po večji osebni svobodi. Politiki se z žalostjo spominjajo na neuspeh „hrvaške pomladi", katero je Tito v jeseni leta 1971 silovito zatrl, vendar menijo, da so sedaj drugačni časi, kakor pa so bili takrat. Ker ima Jugoslavija velike zunanje dolgove, mora paziti na svoj ugled v inozemstvu. Poleg tega pa trenutno ni nikogar, ki bi imel avtoriteto, kakor jo je nekdaj imel Tito. Da bi pa jugoslovanska vlada mislila na uspeh kakšnega vojaškega posega v Slovenijo, je spričo eksperimenta Jaruzelskega leta 1981 na Poljskem resno dvomljivo. Tako nasprotnikom Slovencem ne preostaja drugega, kakor upanje, da z intrigami dosežejo razpad slovenskega gibanja... Zato imajo Slovenci, ki stremijo za civilno družbo v svoji državi, še dolgo in težavno pot pred seboj —, če jim ne bodo nasprotniki že preje zaprli vsa vrata in bo Slovenija na ta način izravnana z ostalo Jugoslavijo na počasni, a sigurni poti nazadovanja...

D-ova.

Kulturni večeri SKA

Vinko Brumen: FILOZOFIJA IN HEREZIJE

Kot letošnji 3. kulturni večer je naš priznani filozof dr. Vinko Brumen 4. junija podal zelo zanimivo nadaljevanje debate, ki se že nekaj let pojavlja na teh večerih, namreč o dokazljivosti božjega obstoja. V debatah so največ sodelovali dr. Brumen sam, msgr. dr. Gogala in dr. Kukovica DJ.

V tem predavanju je dr. Brumen pregledal področja filozofije in teologije. Tako ena kot druga sta znanost, ki imata vsaka svoje področje in znanstveno metodologjo. Je pa še neka vrsta učiteljske teologije, ki gleda predvsem na praktično učiteljsko in skupnostno verovanje. Le v okviru te zadnje se lahko govori o herezijah, o filozofiji pa se lahko trdi le, da je prava ali napačna.

Debata je bila zanimva, prešla je tudi v področje logike in znanosti.

France Papež: TRI SLOVENIJE V SKUPNEM KULTURNEM PROSTORU

18. junija je predstavil France Papež v svojem predavanju prerez skozi današnje stanje vseh treh Slovenij, tako matične kakor zamejske in zdomske. V eseju je pregledal posamezne značilnosti vsake od teh, njen razvoj ter možno bodočnost.

V debati, ki se je razvila med poslušalci, je bilo videti veliko zanimanje, ki ga med nami kažemo za ta vprašanja, pa tudi za tematiko, ki jo tudi že dalj časa obravnava SKA na raznih predavanjih.

Tone Partljič: MOJ ATA, SOCIALISTIČNI KULAK

Ker je bil napovedani večer s slovesom od bivšega predsednika SKA Ladislava Lenčka CM zaradi njegove bolezni preložen na poznejši čas, je SKA pripravila film na video-traku, ki smo ga ravno dobili v Argentino.

To je dramska predstava, posneta na trak. (Pozneje je bil tudi iz tega izdelan film.) Vse dogajanje je satira na prva povojna leta, razlastitve zemlje in navdušenja za Stalina; pozneje pa se je politika obrnila, kmete so prisilili v kolhoze in Stalina vrgli na smetišče, OZNA pa je iskala in tudi delala informbirojce. Igra kaže na doživet način tragedijo malega človeka, ki je upal, da se mu bo pod novim režimom bolje godilo, pa se mu je le slabše. Konča se z moralno ugotovitvijo: To ni prav!

Škoda, da je bila udeležba majhna. Taki video večeri s slovenskimi filmi, ki jih drugače ne moremo videti, so zelo dobrodošli.

Marko Kremžar: RAZGOVOR OB „STEBRIH VZAJEMNOSTI"

Pri Zadrugi SLOGA je izšla nova knjiga pisatelja, politika in ekonomista dr. Marka Kremžarja. Njegovim prejšnjim se je pridružila še ta, ki obširno zajame vso teorijo solidarnosti, kakor so jo razvili razni katoliški socialni misleci.

Na 6. kulturnem večeru 16. julija je pred polno dvoranico predavatelj predvsem govoril o virih oziroma bolje rečeno, o važnosti enega prvih teoretikov vzajemnosti, Pescha, ki je bil dosedaj bolj malo poznan; čeprav ga npr. Ušeničnik precej omenja.

Poleg tega je predavatelj obravnaval še nekaj misli iz vsebine knjige. Gotovo je ravno v današnjem času ta knjiga zelo primerna predvsem za domovino, ker ji kaže možno pot iz sedanjega kaosa in razsula marksizma.

Tudi debata, ki je bila precej obširna, je obdelovala gornja vprašanja.

Avgust Horvat: OB ETNOGENEZI NARODOV

7. kulturni večer je bil 30. julija Predavatelj je v prvem delu predavanja najprej podal nekaj svojih misli o zgodovinskem nastanku in razvoju narodov, česar pač zaradi fundamentalistične podlage ne moremo sprejeti. Drugi del pa je z zanimivimi mislimi razpravljal ob problemu naroda in narodnosti, torej o temi, ki vedno vzbuja veliko zanimanja.

V debati so poslušalci odklonili prvi del, drugi je izzvenel pritrdilno.

Okrogla miza: OB VPRAŠANJU SLOVENSTVA V ARGENTINI — v očeh druge generacije

Ta okrogla miza 26. avgusta je privabila polno udeležbo, tudi veliko število mlajših. S svojimi razmišljanji so sodelovali predsednik SKA prof. Andrej Rot, podpredsednica dr. Katica Cukjati, Marjan Adamič in Jože Bokalič CM, vsi že rojeni v Argentini.

Vsak je podal svoj pogled na kaki stran problematike. Župnik Bokalič je predvsem govoril o verskem življenju Slovencev; menil je, da mlajšim način verskega življenja naših starejših ne odgovarja; Marjan Adamič je v svojem kratkem sestavku zapel velik slavospev slovenstvu, iz katerega črpa svoje moči in iz katerega živi neprisiljeno. Katica Cukjati je podala probleme našega slovenskega šolstva, za katerega je ugotovila, da bi bilo treba pričeti z novejšimi prijemi, ki mlademu človeku pridejo bližje, predvsem pa na znanju slovenščine, s katero naša skupnost stoji in pade. Andrej Rot pa je govoril o kulturnem delu mladne, o sodelovanju z domovino, ne pa z režimom ali njegovimi podaljšanimi rokami.

V debato so se vpletali tudi mlajši; želeti je, da se take vrste predavanja pripravijo še v bodoče.

TDml.

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

Sindikalno vprašanje se je vrnilo z vso silo v prvo vrsto argentinske vsakdanjosti. In to še prej, predno je skupina aktivistov izjalovila mirno manifestacijo med stavko na Majskem trgu. Dejansko je snov zavrela, ko je radikalni predsedniški kandidat dr. Angeloz izjavil, da ima namen med svojim (eventualnim) predsedništvom spremeniti sindikalni sistem v državi, tako da ne bi bil ves sindikalizem organiziran v eni sami CGT, marveč da bi bila možnost „sindikalnega pluralizma".

OGENJ V STREHI

Smatramo, da Angeloz ni resno mislil svojih besed. Enak namen je imel že dr. Alfonsín, ko je bil kandidat in ko je prišel na predsedništvo. Če njemu ni uspelo v dobi največjega bleska radikalne vlade, ko je radikalizem imel lastno večino v poslanski zbornici in ugoden položaj v senatu, kako naj to doseže novi predsednik (če bo predsednik), ki bo imel gotovo težak položaj, tako med poslanci kot med senatorji.

Izjave so bile torej izključno za volilno uporabo. Radikali poznajo nezadovoljstvo širokih plasti srednjega sloja in pa med podjetniki do sedanjega sindikalnega ustroja. Isto mnenje prevladuje v sredini in na desnici argentinske politične pozornice. Tem krogom je namenjen Angelozov govor in kandidat pričakuje njihovih glasov.

Razumljivo pa je, da je tako jasno izpovedan namen povzročil ogenj protestov v samem osrčju argentinskega sindikalizma. Zlasti med staro peronistično gardo, ki v tem vidi največjo nevarnost za svoje samovoljno vladanje nad gremiji. Polemika, ki je ob tem nastala, pa je koristila le radikalnemu kandidatu. Trdovratni položaj sindikalnih vodij jim ne bo prinesel nikakih koristi, pač pa bo njihovo razgrajanje prislonilo marsikateri glas kordobskemu guvernerju.

Drugače je treba gledati položaj, ki nastaja v notranjosti sindikatov. Katerikrat smo že omenili, kako levica (zlasti KP in pa trockisti okoli MAS) napredujejo v osvajanju sindikalne moči. V svojih rokah dejansko nimajo še nobenega močnega sindikata, a spretno napredujejo v osvajanju delegatskih mest v posameznih podjetjih. To pa je prvi korak miniranja svobodnih sindikatov. Tem skupinam koristi vsaka sprememba, ki vodi k večji sindikalni demokraciji. Jasno pa je tudi, da bi bilo konec vsakemu sindikalnemu pluralizmu, ko bi bili oni enkrat na oblasti.

Z OGNJEM IN PLINI

V takem ozračju je CGT oklicala svojo dvanajsto stavko v dobi nove demokracije. Prvotni namen 24 ur trajanja se je kmalu skrajšal na 12 in končno na osem. Vzporedno je bila organizirana manifestacija na Majskem trgu. Na tej naj bi narod množično izpovedal svoj odpor proti vladni gospodarski politiki in proti vladi sploh.

Ta namen so v prvi vrsti bojkotirali sindikalisti sami. To so železničarski sindikati, ki so napovedali celodnevno stavko in s tem dosegli, da je večina delavstva enostavno ostala doma in se ni pridružila manifestaciji. Uspeh te je tako ostal v rokah volje ali nevolje velikih sindikatov, ki pa se tudi to pot niso preveč pomujali. Tako se je namesto „množične manifestacije" zbralo komaj kakih 20.000 ljudi, ki jih je sindikalno štetje povečalo do 50 tisoč. Kaj je to proti četrtini milijona, kot jih je Ubaldini postavil na cesto pred nekaj leti? Gotovo se v sindikalizmu samem dogajajo globoke spremembe, si jih bo treba enkrat pobliže ogledati.

Da je bila tragedija popolna, je med izvedbo protestnega zborovanja prišlo do hudih izgredov. Ubaldini sploh ni mogel končati svojega govora. Ne bomo na drobno opisovali spopadov med policijo in manifestanti, ne požiga avtomobilov ali kraje po razbitih izložbah bližnjih trgovin. Bralci so to lahko podrobno videli na TV. Zatrdimo le, da je splošno mnenje med opazovalci, da so bili izredi organizirani. Policija je na provokacijo reagirala: potem je bilo vse le ogenj in plini.

Kdo je organiziral provokacijo? Odgovor ima precej opraviti z osebnimi simpatijami. Vsak meče krivdo na nasprotnika. Izzivalci da so bili pomešani v koloni sindikata trgovinskih uslužbencev. Povejmo še, da je spričo policijskega „zatiranja" in števila ranjenih in aretiranih, glavni tajnik CGT Saúl Ubaldini takoj napovedal novo stavko, za 24 ur, za ponedeljek, 12. septembra. To je v gremijih povzročilo polemiko. Nekateri so bili ostro proti. Med najbolj nasprotujočimi je bil ravno vodja sindikata trgovskih uslužbencev. Ta sindikat je svojčas pripadal razpadli „skupini 15"; med njo in Ubaldinijem so stari, neporavnani računi...

NEKOLIKO V MEGLI

Opazovalci menijo, da so ob teh dogodkih najbolj prizadeti peronisti sami kot stranka. Znova se je pokazala njihova notranja razklanost, znova nelep obraz nasilja in nereda. Med zažganimi avtomobili in zažgano krsto izza leta 1983, ki je peronizmu toliko škodila na volitvah, ni veli-

V VEDNOST IN POJASNILO

Pred mesecem je bila v Slovenski hiši na Ramón Falconu „Okrogla miza", pod predsedstvom Zedinjene Slovenije, ob navzočnosti rojakov iz San Justa, delno iz Ramos Mejije in Slovenske vasi, kateri so želeli pojasnila:

1. KAJ JE SLOVENSKI KOTIČEK?
2. KDO SMO SLOVENSKI KOTIČEK in
3. KDO JE ZA SLOVENSKIM KOTIČKOM?

Debata je potekala v prijateljskem vzdušju, starejših in mladine ter zaključila v bratskem sožitju prizadevanja za naš skupni cilj, ki je: BOG in SLOVENIJA!

Če je po vsem tem še kdo od rojakov, ki je v kakršnih koli dvomih, prijazno ponavljamo:

„SLOVENSKI KOTIČEK" je nepolitična, slovenska, kulturna radijska oddaja v Argentini.

„SLOVENSKI KOTIČEK" je **osebna iniciativa** direktorja **g. Alberta Čuka,** doma iz Vipavske doline, ki je mnogo pretrpela pod fašistično diktaturo. Celo v cerkvi je bilo prepovedano moliti in peti po slovensko. Ko je italijanski fašizem zamenjal slovenski komunizem, ni prišla tako zaželena svoboda. Začelo se je znova: zapostavljanja, grožnje. Družina je zapustila dom v prelepi Vipavski dolini in odšla na tuje, svobode iskat.

Dolga so bila leta borbe za obstoj. Sedaj, ko se je gospod Čuk opomogel z božjo pomočjo, čuti dolžnost, da to Slovenijo — njemu in tolikim prepovedano — posreduje vsem, ki so žejni slovenske besede, slovenske pesmi, kulture, lepote in bogastva zgodovine. Ker je naloga velika in težka, je povabil sodelavce.

Tu smo! Poznate nas! Bodimo si iskreni!

KDO FINANCIRA „SLOVENSKI KOTIČEK"?

V začetku je breme nosil Albert Čuk. Potem so prišli nekateri prijatelji-podjetniki, ki so prostovoljno prevzeli del tega „slovenskega davka".

V rokah teh naših dobrih ljudi: sodelavcev in podjetnikov je življenje „slovenskega kotička" v Argentini.

In še:

KDO JE ZADAJ?

Zadaj so tisoči slovenske idealne mladine, ki je umirala za to, DA BO SLOVENIJA ŽIVELA, čeprav daleč od Triglava.

Za Slovenski kotiček v Argentini:
prof. Pavlinka Korošec l r.

Cerkev med demokracijo in vojaškim režimom

(Nadaljevanje in konec)

Pogovor Ervina Hladnika-Milharčiča z nadškofom in metropolitom DR. A. ŠUŠTARJEM, objavljen v ljubljanski Mladini št. 33-34 z dne 5. avg. letos:

● **Tukaj najbrž prihaja do spopada dveh dogmatizmov. Katoliška Cerkev je za potrebe zahodnoevropske civilizacije izumila dogme, naključje pa je hotelo, da je nasprotnik Cerkve postala najbolj dogmatična politična stranka. Kako se ta dva sistema soočata?**

Najprej bi morali nekoliko razčistiti pojem dogme, potem pa podobnost ali razliko med obema sistemoma. Vem, da je ta očitek eden najpogostejših in še marsikak pogovor bo potreben, predno bodo jasne razlike in kaj sploh hočemo oziroma česa nočemo. Vaše vprašanje je napak formulirano. **O tem, da je Cerkev izumila dogme, ne moremo govoriti.** Cerkev sprejema in oblikuje dogme, kolikor se zaveda, da jo veže božje razodetje. To formulira v stavkih, da bi imeli neko možnost identifikacije z evangelijem. Kdor hoče ostati kristjan in član Cerkve, ve, da je to zanj obvezno. Cerkev svojih dogem ne more izbirati kar tako. Cerkev ne more iznajti nobene dogme in nobene odpraviti. Vezani smo na razodetje in na Sveto pismo, ki ga razlaga cerkveno učiteljstvo. V tem je bistvena razlika od partije. Partija nima razodetja, ampak svoje klasike, ki jih upošteva, dopolnjuje in popravlja. Socializem hoče biti znanost. Znanost pa se stalno razvija na podlagi človeških spoznanj in raziskav in se nenehno spreminja in zato dogem ne pozna. Kljub temu pa pride do skupne oznake dogmatizma kot nečesa pejorativnega. Cerkev ohranja in poglablja svoje verske resnice in nekateri pravijo, da je to dogmatizem. Včasih je bilo v Cerkvi res preveč golega ponavljanja. Po drugem vatikanskem koncilu pa se veliko bolj zavedamo zgodovinskih danosti in razvoja, znamenj časa in novega razumevanja na podlagi večjega spoznavanja človeka in sveta. V socializmu označujejo za dogmatike tiste, ki sploh niso odprti za razvoj, ampak samo ponavljajo iste teze. Najbrž zaradi tega nekateri mislijo, da gre pri Cerkvi za isti mehanizem kot pri partiji in da se zaradi tega zlahka sporazumevata in dogovarjata. **Ni mi znano, da bi v Sloveniji prihajalo med Cerkvijo in partijo do kakršnih koli dogovarjanj v tej smeri.**

● **Kdo pa je vaš sogovornik?**

Vsakdo, s katerim se pač srečam, uradno pa predsednik komisije SRS za odnose z verskimi skupnostmi **prof. Frlec** in v zadnjem času tudi predsednik Socialistične zveze **Jože Smole.** Z drugimi predstavniki družbe se srečujemo ob različnih priložnostih. O tem, da bi s partijo ali s kom drugim sklepali aranžmaje o tem, kdo bo imel oblast nad čim, pa sploh ni govora. To, da nam ne gre za trd dogmatizem, bomo morali najbrž še velikokrat razlagati. Nekateri bodo to sprejeli, drugi bodo rekli, da je zunanji vtis drugačen in jih najbrž ne bomo mogli prepričati.

● **Verjamete v demokratizacijo?**

Družba je v stalnem razvoju. Ta proces doživlja valovanja, gor, dol. Imamo znamenja demokratizacije in spet znamenja, da je demokratizacija omejena ali celo zadušena. Zdi pa se mi, da je hrepenenje po svobodi, prizadevanje za uveljavljenje svojih pravic v človeku tako globoko utemeljeno in taka zahteva človeštva demokratizacije ni mogoče popolnoma zadušiti. Prepričan sem, da to velja tudi za nas. Sedaj smo v strahu, ali se bo ta proces nadaljeval ali zožil, ali pa ga bodo celo zadušili. Če pa pogledamo, kaj se dogaja v Rusiji, na Kitajskem, v Afriki, se mi zdi, da je demokratizacija planetarni proces. Vedno znova pa je treba razčiščevati, kaj demokratizacija pravzaprav pomeni. Besedo uporabljamo vsi, razumemo pa jo pogosto v čisto nasprotnih pomenih. Kultura dialoga pač ne pomeni zgolj tega, da drug drugemu povemo svoje mnenje, sploh pa ne poskušamo najti skupnih prvin. Dialog tako lahko postane prazno besedičenje, ljudje pa imajo tega dosti.

● **Je opaznejša prisotnost Cerkve v javnosti posledica ofenzivnejše strategije Cerkve ali popuščanja politike?**

Po mojem ne eno ne drugo. Mislim, da gre za nevzdržen razvoj k večji toleranci in demokratičnosti. Postajamo bolj stvarni in se osvobajamo ideologije. Z različnih vidikov, z različnimi predznaki se pogovarjamo o istih stvareh. Nastalo je neko novo ozračje...

● **Koliko je določeno s trenutnim ozračjem v slovenski politiki?**

Ko sem postal škof leta 1980, sem izrecno poudaril, da bo moje prizadevanje v slovenski Cerkvi usmerjeno v to, da bi se čim bolj uveljavila svoboda, pravičnost in enakopravnost vseh in da se bom zavzemal za vsakega človeka brez razlike, kjerkoli se mu godi kakšna krivica. Ko gre za konkretne ljudi in konkretne razmere, pa mi pri izpolnjevanju te naloge še bolj spodbudijo. Ne gre torej za kak oportunizem, temveč za zvestobo svojemu poslanstvu.

● **Javno nastopanje cerkvenih dostojanstvenikov je še vedno zelo travmatično. Že če Smole vošči vesel božič, kar je bolj izraz lepih manir kot kaj drugega, je cela dežela v ognju. Vaš nastop na radiju ali televiziji je izjemen medijski dogodek. Mislite, da bo vaše javno nastopanje kdaj doživelo normalno reakcijo?**

Druge poti sploh ne vidim. Drugo leto bo 200-letnica francoske revolucije. Takrat so nekateri mislili, da bo konec s Cerkvijo in ne bo več nobene potrebe po veri. Res je bilo treba dolgo časa, predno je prišlo do detravmatizacije. Toda razvoj je bil nezadržljiv. Ali pa poglejte praznovanje 1000-letnice pokristjanjenja Rusije. Pred petimi leti bi si ne mogli misliti, da bi lahko praznovali 1000-letnico na takšen način. Vse to kaže, da je nestrpnost in nezaupanje mogoče preseči. Nasilje in omejevanje človekovih pravic je znamenje strahu in nemoči. Zgodovinske napake so se dogajale. Priznati jih moramo odkrito. Pred resnico ni treba imeti nobenega strahu. Na dan mora priti celotna resnica. Preseči moramo preteklost in iti naprej v prihodnost.

K o n e c

NOVICE IZ SLOVENIJE

CELJE — **Mc Donald's restavracija** je dobila posnemovalko: v njej so na razpolago tri vrste hamburgerjev, pleskavico v lepinji (sesekljan zrezek), hrenovko v štrački in razne pijače. Možnost je odnesti hrano v lepih škatljicah.

LJUBLJANA — **Slovo od mladosti** je opera Danila Švara s prešernovsko tematiko. Spisana je bila pred 35 leti, letos pa je bila spet na programu. Vendar z nekaterimi razlikami: režiser Aleš Jan je obrnil vrstni red zadnjih dveh dejanj, ki pa po mnenju nekaterih kritikov ni upravičena. Prešerna je odlično pel tenorist Jurij Reja, Primicovo Julijo pa Olga Gracelj; dirigiral je skladateljev sin Igor Švara. Na jugoslovanskem opernem bienaleju je za njeno predstavo ljubljanska Opera SNG prejela priznanje, Gracljeva in Reja pa še za svoj nastop.

LJUBLJANA — **Slovensko pivo** gre prav dobro v prodajo na tujem. V prvi polovici leta so prodali kar 13.000 hektolitrov piva, od katerih jih je Union izvozil kar 9.200 hl. in s tem postal največji jugoslovanski pivski izvoznik. Sicer pa je proizvodnja Laškega piva večja od unionskega, izvozi pa manj. Slovensko pivo se dobro proda v Italijo, Avstrijo, ZDA, Kanado, Avstralijo, Švedsko in tudi v ZRN.

LJUBLJANA — **Trije manjši potresi** so bili 12. julija. Enkrat se je zemlja stresla okoli Litije, dvakrat pa v Medvodah in v vseh treh primerih je jakost bila med 3 in 4 stopnje Mercallijeve lestvice. Ljudje skoraj niso zaznali sunkov; tudi škode ni bilo nobene.

LJUBLJANA — **Tretjo tovarno** na Kitajskem je zgradila Lesnina. V letu in pol so odprli tovarno za pohištveno okovje, ki bo letno lahko izdelala kakih pet milijonov sestavnih delov. Lesnina ima precej možnosti, da še pred koncem leta podpiše novo pogodbo za tovarno pisarniškega pohištva.

LJUBLJANA — **Ceste in avtoceste** so v kriznih obdobjih prizadete v večji meri. Tako bi tudi avtocesta Arja vas-Koper morala biti zgrajena že do leta 1985, a je zanjo zmanjkalo sredstev, ker so bila ta preusmerjena v druge izvedbe. Zdaj se zavzemajo, da bi bila vključena njena dograditev v načrtno obdobje 1986-2000. Da se to uresniči, bi morali do 1995 zgraditi odseke Levec-Zajesovnik, Blagovica-Ljubljana in tretji pas čez trojanski klanec. Vse to če bo le denar.

LJUBLJANA — **Slovenska kmečka zveza** si je izvolila upravni in nadzorni odbor. Od ustanovitve dne 12. maja je vodil zvezo ustanovni odbor, ki je predal oblast novemu predsedniku izvršilnega odbora Ivanu Omanu.

HRASTNIK — **Češki planinec** Ladislav Jirasko je spisal 300 strani obsegajoč vodnik Jugoslovanske gore. Na Češkem so dve nakladi s skupno 21.500 izvodov hitro prodali, saj so tam planinci zelo navdušeni nad jugoslovanskimi gorami in je ta vodnik zelo točen. Sicer so Čehi že v preteklosti radi hodili predvsem v Sloveniji v gore: prvo češko planinsko društv je bilo ustanovljeno že 1894 v Ljubljani in šele čez štiri leta je dobil prvo podružnico na Češkem. Njih sledovi so ostali vidni še danes: na Zgornji Ravni nad Jezerskem so zgradili kočo, pa tudi kočo pod Mangartom.

LJUBLJANA — **Pšenica** je letos kar dobro obrodila in so z dosežki kmetje zadovoljni. Rezultati na hektar naj bi bili približno enaki jugoslovanskemu povprečju: 4,7 ton na hektar. Najnižji pridelek prihaja iz Makedonije (2,6 t/ha), najvišji pa iz Vojvodine (5 t/ha). Če so kmetje zadovoljni s pridelkom, so pa zato manj zadovoljni s prenizko zaščitno ceno, ki ne pokriva stroškov in znižuje odkupno ceno. Zato marsikateri kmet ne bo prodal svojih zrn, pač pa jih bo porabil za krmo, ker so se krmila močno podražila.

---

ke razlike. Razumljivo je torej, da se predsedniški kandidat Menem ni niti približal Majskem trgu in da so bile njegove poznejše izjave take, da se ne bi zameril na nobeno stran. To pa tudi njemu samemu ne koristi.

Po drugi strani je bil zanimiv sestanek med „štirimi velikimi". Predsednik Alfonsín in radikalni kandidat Angeloz, pa Menem in Cafiero, so se sestali in skušali narediti jasne račune. Peronizem skuša doseči kompromis radikalov, da bodo v volilni zbornici podprli najbolj voljenega kandidata (peronisti so prepričani, da bo to Menem). Alfonsín pa skuša izvesti ustavno reformo, za kar potrebuje peronistične glasove v kongresu. Reforma naj bi predvidevala štiriletno predsedniško dobo, z možnostjo ponovnega mandata (kot v ZDA), pa sistem ministrskega predsednika (kot v Italiji).

Nekateri opazovalci menijo, da bi tak sporazum najbolj prizadel Angeloza. Onemogočil bi njegove račune doseči predsedništvo s pomočjo sredine in desnice. Radikalni volivci bi podprli Menema, če bi imel ta le nekaj glasov več kot Angeloz. Ostali trije pa vsak računa na svojo korist: Alfonsín, da se vrne na oblast v štirih letih; Menem, da bi imel možnost dvojne predsedniške dobe, Cafiero pa že sedaj sanja o mestu ministrskega predsednika, če se vpelje parlamentarni sistem.

Že nekaj časa se šušlja, da v radikalizmu niso preveč zadovoljni z Angelozom. Da Alfonsinu samemu ni preveč mar za usodo kandidata svoje stranke. Ti sporazumi, ki so v teku, le še bolj meglijo pogled na bodočnost argentinskega političnega razvoja.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebne novice

Poroki: 9. aprila sta se v cerkvi Niño de Belén v Bernalu poročila **Janko Guzelj** in **Beatriz Leani.** Poročil ju je Jože Bokalič CM.

30. julija pa sta se v cerkvi Marije Kraljice v Slovenski vasi poročila prof. **Mirko Guzelj** in **Gladys Viviana Pesce.** Poročil ju je Jože Bokalič CM.

Obema paroma želimo veliko sreče.

ZEDINJENA SLOVENIJA

V knjižnici Zedinjene Slovenije so na razpolago sledeče nove knjige:
Utta Danella: Vse zvezde z neba
Erich Sedal: Razred
John le Carré: Popolni vohun
Stefan Zweig: Nestrpnost srca
Ivan Tavčar: V Zali; Med gorami
Erich Kästner: Emil in detektivi
Ivan Cankar: Pehar suhih hrušk
Koroška narodna: Hvaležni medved
in sledeče kasete:
Janez Bitenc: Telefon v mestu Tutukaj (1. in 2.)
Hans C. Andersen: Godci iz veselega

BUENOS AIRES

DRUŽABNI VEČER „SLOVENSKEGA KOTIČKA",

ki je bil v soboto, 13. avgusta v centru mesta, je privabil presenetljivo veliko število rojakov in argentinskih poslušalcev, da so zadnji v veliki dvorani z galerije komaj še našli prostora. Ob vhodu je pozdravljal velik napis: „Dobrodošli" in „Slovenija — moja dežela", med katerimi je bila slovenska zastava.

Ista napisa v krogu vzhajajočega sonca in lipovega lista sta pozdravljala s stene prostornega odra. Pod njima pa sta krasili veliki zastavi: slovenska in argentinska. Z zstavami sta bili okrašeni tudi obe stranski galeriji.

Radijski napovedovalec je pozdravil vse navzoče in povedal namen tega srečanja, ki je bil: Priti v stik z rojaki in vsemi, ki jim je slovenska oddaja po radiu pri srcu, izmenjati misli in se poveseliti v prijetni družbi.

Sledila je ponovitev prve oddaje Slovenskega kotička, nato pa je bil komičen prikaz radijske oddaje, ob sodelovanju vodstva in sodelavcev.

Naslednja točka je bil slavnostni govor prof. Pavlinke Korošec s pozdravom in zahvalo, najprej v slovenščini, nato v španščini, da bi tudi argentinski in drugih narodnosti poslušalci poznali Slovenijo in namen radijske oddaje. Med drugim je dejala:

„Danes, po osmih mesecih dela in prizadevanja, nismo le 'skupina ljudi' — smo člani slovenske družine, za VELIKO SLOVENSKO DRUŽINO! Smo družina KOTIČKA, ki se zbira vsako soboto opoldne, da posreduje in uživa vse naše slovensko: besedo, pesem, glasbo, navade, običaje, tradicije pa véliko zgodovino in čudovite lepote naše zemlje pod Triglavom.

Zato je prav, da smo se zbrali ta večer. Iskrena zahvala vsem, ki so kakorkoli pripomogli za to lepo srečanje, da si kot prijatelji izmenjamo misli, želje in prizadevanja, da bi še dolgo, v pozne rodove — v teh daljnih zemljah — živela naša draga, nepozabna **Slovenija!**"

Dirketor oddaje Albert Čuk se je nato sam osebno zahvalil vsem sodelavcem, podjetnikom in poslušalcem, ki omogočajo, da lahko vsako sobotno oddajo poslušamo.

Sledila je prosta zabava in ples ob zvokih „Zlate zvezde", kjer se je vrtelo staro in mlado pozno v noč, ostali pa so uživali dobrote pri obloženih mizah.

Ganljivo je bilo poslušati nekatere staro naseljence, ki so se počutili kakor prerojeni spet v slovenski družbi. Solznih očeh so se zahvaljevali za oddajo „Slovenskega kotička", ki jim vsako soboto prinaša domačo zemljo od tam daleč; ko slišijo besedo, kot sta jo govorila oče in mati ter poslušajo pesem, kakor nekdaj doma na vasi.

IK

MENDOZA

39. redni letni občni zbor Društva Slovencev v Mendozi je bil 31. julija v Slovenskem domu.

Prvenstven namen občnih zborov je pregled dela v pretekli poslovni dobi, izvolitev odbora ter načrtovanje in sklepanje o bodočem delovanju organizacije.

Odborniki in zastopniki odsekov so podali poročila vsak za svoje področje. Iz poročil je razvidno, da je bilo opravljenega veliko dela. To štiridesetletno delovanje v naši slovenski izseljenski skupnosti nam je prišlo že tako v navado in kri, da se šele ob posebnih priložnostih (ena od teh so poročila na občnem zboru) zavemo, koliko dela se v letu izvrši v naših ustanovah, organizacijah in Domovih in to brezplačno. Vsakoletne redne in izredne prireditve, seje, sestanki, vaje, pouk v šoli, predavanja, tisk, gradbena dela itd. Vsa ta aktivnost že desetletja daje življenje in moč našemu izseljenskemu poslanstvu.

Pri volitvah je bil izvoljen naslednji odbor: Predsednik, Maks Ovčjak; podpredsednika: arh. Božidar Bajuk in Stane Grebenc; tajnika: agr. Janez Grintal in inž. Jože Šmon; blagajnik in namestnik: cont. Veronika Hirschegger in Matilda Petrena; gospodarji: Davorin Hirschegger, Pavle Bajda in Janez Štirn; odborniki: Jaka Mlinar, Ivan Bajuk, Lado Šmon; knjižničarka, Darinka Žumer in Mari Mlinar; kulturni referent, Miha Bajda; šolski odbor: inž. Jože Šmon, Jernej Bajda in Mari Mlinar; zastopnik planinskega odseka: Jernej Bajda. Nadzorni odbor: Jože Kralj, Marko Milač in Peter Slovša. Razsodišče: inž. Jože Germ in Ernest Hirschegger.

Sledil je razgovor o nadaljevanju dograditvenih del v našem domu, o potrebi organiziranega športnega delovanja med našo mladino in sploh o poživitvi dela v mladinskih organizacijah in šolskih tečajih.

Končno se je predsednik Maks Ovčjak v imenu izvoljenega odbora zahvalil za zaupnico in prosil za splošno sodelovanje v novi poslovni dobi.

SLOVENSKI DOM SAN MARTIN

LIGA ŽENA-MATI

V avgustu je k Ligi žena-mati v San Martinu prihitel zdravnik dr. Žgajnar in zbranim ženam povedal dosti poučnega iz svoje stroke. Veliko važnosti je polagal na „stres", ki je vzrok naštetih motenj, pa tudi bolezni. Poleg drugih zdravniških nasvetov je poudarjal važnost telovadbe, pametne prehrane — in družbe. Človek je družbeno bitje in če hoče biti zdrav, mora med ljudi. Omenil je, kako vsa društva upokojencev nehote veliko dobrega narede za svoje člane. V tem, da se zbirajo, se pogovarjajo, hodijo na izlete in podobno, jih ohranjajo duhovno sveže, telesno gibčne in animično na normalni ravni.

Udeleženke same so tudi spraševale zdravnika in vedno dobile konkreten odgovor. Dr. Žgajnar je obljubil, da bo še obiskal Ligo. Vse članice se mu prisrčno zahvaljujejo za prijazni obisk.

Prihodnji sestanek sanmartinske Lige bo 21. t. m. ob 18.30 uri. Vse članice in nečlanice prisrčno vabljene k zanimivemu pogovoru!

---

(1)

Veliki brat te posluša

To ni detektivska povest niti povest o špijonih. To je resnična zgodba — bolje: resnične zgodbe o prisluškovanju slovenske UDB-e raznim oporečnikom ali partiji nezaželenim osebam in ustanovam. Tega si nismo izmislili zunaj v daljni Argentini; vse smo okrajšano povzeli po ljubljanski Mladini, ki je v raznih letošnjih številkah dobro opisala to delovanje jugoslovanskega policijskega aparata.

Začnimo s primerom **Kocbek** (Mladina, št. 9; 4. marca t. l.):

Pri Kocbekovih so prisluškovalne naprave odkrili povsem po naključju in ta naključnost je očitno pravilo, ki se vleče od primera do primera. Prvi mikrofon je odkril sin Jurij, ko se je proti koncu leta 1969, kmalu zatem, ko se je vrnil iz vojske, odločil, da si bo prebelil sobo. Po tem prvem mikrofonu so vsi skupaj zavihali rokave in se družno vrgli na delo ter v ostalih sobah odkrili še preostale mikrofone. Ti so bili med seboj povezani z navadnimi izoliranimi žicami, glavni vod pa se je nadaljeval v spodnje nadstropje in morda v sosednjo hišo. Ta glavni vod je še danes na istem mestu kot takrat.

Našli so vsega skupaj štiri mikrofone, ki so bili nameščeni pod kotnimi letvicami ob robovih sob, na spojih tal in sten. Iz teh lesenih letvic je gledala samo majhna luknjica, ki je v premeru merila tri milimetre in v njej je bil mikrofon. Od tega mikrofona, ki je lovil glasove v vsej sobi, se je žična napeljava vila pod kotnimi letvicami krog sobe do glavnega voda. Prisluškovalne naprave so našli v Kocbekovi delovni sobi, dnevni sobi, jedilnici in tik ob postelji v spalnici. Tovarišem je bilo očitno mnogo do tega, da bi bili na tekočem z zasebnim življenjem Edvarda Kocbeka v celoti in jim zato ni bilo zadosti, da so naprave namestili denimo le v njegovi delovni sobi, temveč so ozvočili dobesedno celo stanovanje.

Po odkritju prisluškovalnih naprav je Kocbek poslal pismo tedanjemu ministru za notranje zadeve, v katerem naj bi napisal zgolj to, da prijavlja najdbo prisluškovalnih naprav, ki so jih sami odstranili; dodal, da naj že enkrat uredijo te stvari ter postavil vprašanje, kaj prisluškovalne naprave v njegovem stanovanju pomenijo. Odgovora nikoli ni prejel, prav tako se pri njih nikoli ni pojavil nihče, ki bi želel opraviti denimo policijski ogled. Tega Kocbekovi bržkone tudi niso želeli, kajti policijski ogled tistih, ki so jim prisluškovalne naprave namestili, bi kvečjemu pričal o njihovem do vrhunca prignanem cinizmu.

To je bil prvi znani in javno obdelani primer prisluškovanja. Da pa je bilo to na dnevnem redu in popolnoma uradno, nam priča **Zdenko Zavadlav,** ki je v isto številko Mladine zapisal svoja izkustva najprej kot Oznovec in pozneje kot „stranka" v njenih zaporih:

Na okrožni OZNI v Mariboru smo takoj po osvoboditvi ob razčiščevanju okupatorskih zadev ter zapiranju in zaslišavanju prizadetih in ob sodelovanju pri urejanju splošnih varnostnih razmer od inštruktorjev iz Ljubljane in nadrejenih izvedeli, da se sedaj „gremo" „socialistično revolucijo" in komunizem in nič več narodnooosvobodilne vojne in OF. Tako se moramo ravnati pri svojem delu ter tudi v odnosu do dosedanjih „zaveznikov", kmetov in meščanstva ter seveda duhovnikov in vere. Edina sreča je bila, da sta bila v Mariboru na čelu OZNE in partije bivša učitelja, zato ni bilo kakšnega posebnega zaostrovanja odnosov do inteligence.

Nato smo izvedeli, da je potrebno organizirati popolno obveščevalno službo, kar je bila naša prvenstvena naloga. **Obveščevalna služba** naj bi bila razpredena vse od brivnic in javnih stranišč do oblastnih in partijskih forumov tožilstev in sodišč. Tako so vsaj navajali v svojih direktivah tovariši iz Ljubljane. Vsak državljan bi moral biti pod „drobnogledom". Pri organiziranju te službe med oblastjo, partijo in sodišči sem tudi sam tvorno sodeloval.

Malo pozneje, v začetku leta 1946, ko so bile varnostne razmere pa tudi promet, pošta, zapori, taborišča in sodišča vsaj v Mariboru urejeni, je prišla tehnično bolj zahtevna naloga. S to nalogo smo bili seznanjeni le nekateri „izvoljeni" glede na funkcijo pri policiji. Potrebno je bilo organizirati telefonsko prisluškovalno službo po sovjetskem vzoru. In to z agenti na pošti ter s tehničnimi sredstvi. Zato je potrebno „konspirativno" povleči vse telefonske vode iz telefonske centrale pošte v **posebno prisluškovalnico,** ki naj bi bila v bivših policijskih zaporih v Slovenski ulici. Ta dela so tudi začeli izvajati. Za izvajanje je bil zadolžen še živeči sotovariš, ki lahko tudi sam kaj pove o tem. Kako je to delovalo, ne vem, ker sem Maribor zapustil. Celoten sistem je temeljil na posebnih priključkih mikrofonov v telefonskih aparatih ter neposrednem prisluškovanju v prisluškovalnici. Magnetofonov tedaj pri nas še nismo poznali.

Tedaj smo „izvoljeni" tudi izvedeli, da tak prisluškovalni center uspešno urejajo tudi v Ljubljani. Bil naj bi **v policijskem kompleksu nekdanje gospodinske šole ob Vodnikovi cesti v Galetovi vili.** Čeprav sem tedaj kot predvojni skojevec, „zastrupljen" z boljševizmom, globoko veroval v „avantgardnost" policije tako med NOV kot v partiji po osvoboditvi, so me te direktive in iz njih izvirajoči ukrepi begali.

Prav dobro se spominjam tudi prvih podatkov o „rekorderjih" — magnetofonih za policijsko uporabo. Leta 1949 sem se nahajal v t. i. „prevajalski sobi" v Kazensko poboljševalnem domu v Ljubljani na Miklošičevi cesti. Takrat že kot „stranka". Za prevajanje so nam med drugim dali tudi angleška tehnična navodila za uporabo **„rekorderjev".** Mislim, da sta jih prevajala Ljubo Sirc in minister Snoj.

Sodeloval sem pri gradnji hotela **Lev v Ljubljani** in tako prišel v stik s tehničnimi predstavniki slovenske policije. Šlo je za vgraditev posebnih telefonskih vodov do vseh sob, ki bi dopuščali prisluškovanje gostom. Prihajal je tovariš invalid, še danes živeči upokojonec, z načrti v mapah, sestajati pa smo se morali pri Figovcu, zaradi konspiracije, kot so rekli.

Kljub temu so lahko iz sobe v upravi, ki jo je ob vsaki priložnosti obiska „višje glave" zasedla policija, prisluškovali vsem telefonskim razgovorom v sobah. To smo videli pri obisku našega predsednika in obrambnega ministra Sovjetske zveze Malinovskega. Ob gostovanju kitajske namiznoteniške reprezentance, ki je bivala v hotelu, smo morali sosednje sobe prepustiti v uporabo policiji.

(Bo še)

SLOVENSKI DOM
V SAN MARTINU

sporoča in lepo vabi na
tradicionalno
Vele

TOMBOLO

dne 2. oktobra ob 15.30 uri

Dolenc Lojze

popravila barvne TV, video-kaset, radio-snemalcev, kaset in avdio

Cerviño 3942 San Justo
Tel. 651-2176

MALI OGLASI

TURIZEM

Potovanja, skupinske ekskurzije, letalske in pomorske vožnje poskrbi po ugodni ceni Marjeta Šenk. T. E. 762-2840.

ARHITEKTI

Andrej Duh — izdelovanje načrtov, vodstvo in gradnje del v Bariločah in okolici; nepremičninski posli. P. Moreno 991, 5. nadstr. C — 8400 Bariloche.

ADVOKATI

dr. Vital Ašič — odvetnik - ponedeljek, sreda, petek od 17 do 19, Don Bosco 168 - San Isidro; T. E. 743-5985.

dr. Franc Knavs — vsakovrstne civilne, delavske in trgovske zadeve v Capitalu in Pcia. Bs. As. — Tucumán 1455, 9. nadstr. E - T. E. 45-0320 - poned., torek, četrtek od 16 do 20.

POGREBNI ZAVOD

ORIENTE S.R.L. — Prevozi — Poroke — Rešilni avtomobili — Pogrebi. Za Slovence 15% popusta. Rep. O. del Uruguay 2651 (ex Camino de Cintura), San Justo, prov. Bs. As. T. E. 651-2500.

ZA DOM

POHIŠTVO: za jedilnice, spalnice, dnevne sobe, moderno in angleški stil. Martin Kovačič — T. E. 765-1682.

REDECORA — celotna oprema stanovanj: blago za naslanjače, odeje, zavese, tapete, preproge — Bolívar 224, Ramos Mejía, T. E. 654-0352.

Garden Pools — konstrukcije bazenov - filtri - avtomatično zalivanje — Andrej Marolt, Martínez de Hoz 211, San Miguel, T. E. 664-4374.

SANITARNE NAPRAVE

Sanitarne in plinske naprave — privatne - trgovske - industrijske - odobritev načrtov — Andrej Marolt, Avellaneda 216, San Miguel, T. E. 664-1656.

TRGOVINA

Delikatesa Franc Vester — Gana 119 - Capital - (1 kvadra severno od postaje Liniers).

Alpe Hogar — Stane Mehle - vse za vaš dom - L. Vernet 4225 - 1826 Rem. de Escalada - T. E. 248-4021.

GOSPODARSTVO

Zavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadstr., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127.

Kreditna zadruga SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574/654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

SLOGA — PODRUŽNICA SAN MARTIN — Slovenski dom - Córdoba 129 Tel. 755-1266 - Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10. do 11. ure (g. Stanko Oberžan).

SLOGA — PODRUŽNICA SLOVENSKA VAS — Hladnikov dom - Msgr. J. Hladnik in Hernandarias - Uraduje ob sredah od 19. do 21. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (ga. Marija Gorše).

SLOGA — PODRUŽNICA RAMOS MEJIA. V pritličju poslopja Sloge, Moreno 129. Od ponedeljka do petka od 17. do 19. ure. T. E. 658-6574 — 654-6438.

SLOGA — PODRUŽNICA CASTELAR Slovenska Pristava - Monte 1851 - Uraduje ob četrtkih od 20. do 22. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (g. Nande Češarek).

SLOGA — PODRUŽNICA SAN JUSTO Naš dom (pisarna) H. Irigoyen 2756 T. E. 651-1760. Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 9.30 do 11.30 (gdč. Julka Moder).

Cena največ štirih vrstic ₳ 7.- za enkratno objavo, za ves mesec — 4 številke — ₳ 22.-.

Novice iz Slovenije

KRŠKO — **Jedrska elektrarna** ni v prejšnjem letu ogrožala okolje z radioaktivnostjo. V primerjavi z dovoljenimi količinami, je krška doza zelo majhna. Več problemov pa dela v Savi z organskim onesnaževanjem in povišanjem temperature vode.

KREDARICA — **Triglavski dom** na Kredarici — po domače koča — so povečali. Dosedanjim prostorom so dozidali novo točilnico, pa tudi kuhinjo so prenovili. Kočo so postavili leta 1896, danes pa ima 280 ležišč, ki so v poletni sezoni polno zasedena. V njej vse leto živijo meteorologi, ki se ukvarjajo z merjenjem raznih vremenskih pokazateljev.

TRBOVLJE — **Iskrina tovarna polprevodnikov** je podpisala z ameriško firmo Motorola novo petletno kooperacijsko pogodbo. Obe firmi bosta izmenjali končne izdelke in nekatere dele. Iskra letno izdela kakih 400 milijonov polprevodnikov, od katerih je tri četrtine diskretnih polprepovnikov, ki pa gredo praktično vsi z izvoz.

Slovenska kulturna akcija

9. kulturni večer:

V Slovenski hiši, v soboto, 17. septembra ob 20.

Predstavitev knjige *ZGODOVINA AJDOVCA*

s komentarjem **Toneta Brulca**
Knjigo je priredil **dr. Franc Gnidovec**

10. kulturni večer:

UMETNIŠKA RAZSTAVA
akad. slikarke *Bare Remec*

V mali dvorani Slovenske hiše, R. Falcón 4158.
Odprtje razstave v soboto, 24. septembra ob 20.
Razstavo si lahko ogledate še v nedeljo, 25. septembra, od 16—21.

✝

Sorodnikom in prijateljem sporočamo, da je 4. avgusta 1988 v 81. letu življenja v Kaliforniji, ZDA, umrl gospod

France Krošelj,

ki je prva leta zdomstva živel v Argentini. Njegovo ime bo ostalo zapisano v knjigi Bogu in narodu zvestih Slovencev. Naj počiva v miru!

Hedvika, žena, roj. **Ločniškar,**
Nejči, sin z družino,
Marija, hčerka, por. **Medved** z družino
in sorodstvo.

Združene države, Kanada, Argentina, Slovenija

Buenos Aires, 7. septembra 1988.

Bog ljubezni, usmili se!

Sporočamo žalostno vest, da je na svojem domu v Michiganu, ZDA, v torek, 2. avgusta nepričakovano preminul v 47. letu starosti naš blagi mož in oče, sin in brat

Andrej Hirschegger

Toplo ga priporočamo v molitev vsem našim znancem in prijateljem!

Žalujoči:
Silva roj. **Meglič** z otrokoma,
Johanca, mati,
Ernest in **Rudi,** brata z družinama,
Mari Biberovič, sestra z družino,
Zalka in **inž. Jože Likozar,** sestra in svak z družino.

Michigan, Cleveland, London, Mendoza.

OBVESTILA

PETEK, 16. septembra:
Seja medorganizacijskega sveta ob 20. uri v Slovenskem domu S. Martinu.

SOBOTA, 17. septembra:
Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.
Tečaj za odrasle v Slovenski hiši ob 17.40.
Predstavitev knjige Zgodovina Ajdovca, kulturni večer SKA, v Slovenski hiši ob 20. uri.

NEDELJA, 18. septembra:
Obletnica Slomškovega doma v Ramos Mejía.

SOBOTA, 24. septembra:
Razstava akad. slikarice Bare Remec pri SKA, v Slovenski hiši; odprtje ob 20. uri.
Proslava slov. šolskih otrok na čast božjemu služabniku Antonu Martinu Slomšku ob 9. uri v Slovenski hiši.

NEDELJA, 25. septembra:
Razstava akad. slikarice Bare Remec v Slovenski hiši od 16. do 21. ure.
Mladinski dan v Slovenski vasi.

SOBOTA, 1. oktobra:
Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.
Tečaj za odrasle v Slovenski hiši ob 17.40.

SREDA, 5. oktobra:
Zveza Slovenskih mater in žena ima redni sestanek, okroglo mizo o dvajezičnosti v naših družinah, pod vodstvom Marjane Batageljeve in Marije Finkove.

PONEDELJEK, 10. oktobra:
Celodnevno srečanje javnih delavcev ob 9. uri na Slovenski pristavi.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 6 9 - 9 5 0 3

Glavni urednik:
Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit, dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)
FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824

Registro Nac. de la Propiedad Intelectual No. 85.462

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1988: Za Argentino ₳ 250; pri pošiljanju po pošti ₳ 300; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

V Evropi lahko kupite Svob. Slovenijo:
v **Trstu:** knjigarna Fortunato, Via Paganini 2;
v **Celovcu:** knjigarna Mohorjeve družbe, Viktringer 26.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES
T. E. 362-7215

ZVESTI SVOJIM KORENINAM!

Obletnica Slomškovega doma

CASTELLI 28 — RAMOS MEJIA

NEDELJA, 18. SEPTEMBRA 1988

Vsi lepo vabljeni, posebno narodne noše!

37. MLADINSKI DAN

Slovenska vas – 25. septembra

8.45	Dviganje zastav
9.00	Mladinska sveta maša
10.30	Pričetek tekem
12.00	Kosilo
17.00	Kulturni program
19.00	Prosta zabava

sodeluje: **"ZLATA ZVEZDA"**

KAJ JE TO?

30. 9. 88 A 350.- — 1. 10. 88 A 600 — A 2.000.-
A 5.000.- 13. 11. 88 A 5.000.-
Ta problem in še marsikaterega, ti reši

KARTA SLOGA

Jo že imaš? Kot vedno, lahko dobiš!
Je še nimaš? Pohiti! Informiraj se!

V SLOGI JE MOČ!

Jožko Šavli

Nagelj - slovenska roža

(2)

Slovenija
Moja dežela

V stari Grčiji je za sveto rožo veljala **vijolica** (viola), simbol ponovno se prebujajoče zemlje. Vijolice so gojili zlasti po Atiki, delali iz njih vence ter jih prodajali v mesta. Atene so sploh bile „kronane z vijolicami". Vence vijolic so nosili še zlasti za praznične priložnosti. Otrokom, ki so dopolnili tretje leto, so na določen dan nadeli vence iz vijolic, kot znak življenja, ker so ob veliki otroški umrljivosti preživeli kritičen čas. — V krščanstvu so vijolice zaradi njihove temne barve in blagega vonja prispodoba ponižnosti.

Na Daljnem vzhodu je kraljica cvetja **krizantema** (chrysanthemum). Na Kitajskem so jo gojili že pred dva tisoč leti. Mandarinom je bila najljubši cvet. Pogosto so jo upodabljali. Izredno simbolična pa je ta roža še danes na Japonskem, kjer se že od konca 12. stol. nahaja na sabljah kot cesarski znak. Krizantema je Japoncem sploh narodna roža, znamenje njihove dežele.

Po svojem izvoru je perzijski tudi **tulipan** (tulipa). V Evropo je prišel preko Turčije, kjer je bil znak sultanov iz rodu Osmanov. Lik tulipana so Turki upodabljali zato na vazah, na tkaninah ter ga klesali v kamen.

Priljubljenost kake rože pa je komaj mogoče primerjati s tem, kar se je v letih 1634-37 godilo s tulipani na Nizozemskem. Vse je mejilo že na histerijo. Ljudem so se tulipani tako priljubili, da so jih hoteli imeti za vsako ceno. Čebulica tulipana vrste „Semper Augustus" je dosegla npr. ceno celih 13.000 guldnov. Čez kako leto je histerija sicer ponehala, vendar je tulipan ostal najbolj gojena in cenjena roža Nizozemske, njihov narodni cvet. Danes ga izvažajo po vsem svetu.

Na Škotskem velja za narodno rožo **osat** (cardus). Podlaga temu je zgodovinska legenda. V deželo so svoj čas vdrli Danci in po njej pustošili. V kritju noči in megle so se približali tudi škotski vojaki, da bi jo presenetili. Toda eden izmed danskih vojakov je z boso nogo stopil na bodeči osat in od bolečine zakričal. Tedaj so se speči Škoti prebudili in pregnali Dance, ki so potem niso več vrnili.

Angleška dežela Wales ima za svoj znak **česnik** (allium), ki sicer ni cvet, vendar spada v to skupino. Tudi ta znak je nastal na podlagi legende. Ko so bili waleški Kelti že kristjani, je med njimi živel od česna in kruha menih domačin, sv. David. Takšno hrano je priporočil tudi svojim rojakom pred bitko s poganskimi Sasi. V tej bitki so bili Waležani zmagoviti in so ostali Kelti vse do danes. Česnik pa je njihov narodni znak.

Kot je splošno poznano, je Ircem narodni znak **deteljica** (trifolium). Tudi o nastanku tega znaka obstaja legenda. Ko so bili Irci še pogani, je živel med njimi misijonar sv. Patrik, ki je bil škotskega rodu. Spoznal je bil krščanstvo in ga potem oznanjal irskim domačinom. Ti pa nikakor niso mogli doumeti skrivnosti sv. Trojice. Ko je že kazalo, da bo ves trud zaman, najde Patrik rešilno misel. Skloni se, utrga deteljico in zakliče: „Glejte, tudi tukaj so trije listi v enem samem listu." Tedaj je sam irski kralj spoznal božjo Resnico, z njim pa vse ljudstvo, ki se je potem množično pokristjanilo.

V nemškem svetu je v ljudski pesmi izmed vseh rož najbolj opevana **spominčica** (myosotis), kot simbol ljubezni, prijateljstva in kot spominski cvet. Ob koncu 14. stol. jo je bil tudi angleški kralj Henrik IV. izbral za enega svojih znakov. Ostala je potem znak pripadnikov hiše Lancaster (souveigne de moy). V 16. stol. jo omenjajo tudi kot nevestin cvet, npr. J. C. Camerarius (1583), Abraham a Sancta Clara (1672). Od tega stoletja dalje se razširi tudi njeno sedanje ime. Tudi pri Slovencih je že od nekdaj priljubljena, zanjo imamo tudi ljudska imena kot Marijine oči (beneško-slovensko) ali mačje oči (tolminsko) ipd.

Priljubljena roža je že od davna tudi **svišč** (gentiana). Njeno ime izhaja, kakor pravi legenda, od ilirskega kralja po imenu Genthius († 167 pr. Kr.), ki naj bi jo priporočil kot sredstvo proti kugi. Tako Dioskurides in Plinij st. Že od starih časov je svišč priljubljena zdravilna in grenka roža.

Gorniška in planinska romantika ob koncu prejšnjega stoletja je prinesla svoje simbole, med katere spada tudi **očnica** (leontopodium alpinum). Ta cvet v ljudski kulturi skorajda ni zastopan. V nekaterih tirolskih pesmih se včasih omenja kot ljubezenska roža. V Alpah, tudi slovenskih, spominja čim lepša očnica na pogum in tveganje gornika, plezalca, saj so prav na najbolj nepristopnih krajih najlepši primerki tega cveta. Znak očnice najdemo neredko na modelih za maslo, kjer priča o planinskem izvoru, za razliko od dolinskega masla.

Na širokem območju Srednje in Zahodne Evrope se je zadnja stoletja uveljavil **nagelj** (dianthus) kot plemenita in kot ljudska roža. Zlasti še rdeč nagelj, ki si ga dekleta v Alpah pripenjajo na prsi, Španke in Italijanke zatikajo v lase, fantje za klobuk. Rdeč nagelj pomeni ljubezensko rožo, pa tudi korajžo. Na francoskem podeželju so ga dekleta pripenjala fantom kot znamenje poguma. Napoleon si je verjetno zato izbral rdečo barvo nageljna leta 1802 za trak Častne legije.

Izmed vseh teh rož je prav nagelj, ki nas kot značilen slovenski cvet še posebej zanima. Pri Slovencih je ljubezenska in ljudska roža. Zakaj, od kdaj?